

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Кафедра теорії та історії музики

ЗАТВЕРДЖУЮ
Гарант освітньої програми
Олена РОЩЕНКО
О.Рощенко
04.09 2020 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Проректор з навчальної роботи
Інна СТАШЕВСЬКА
І. Сташевська
01 вересня 2020 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
Олена ГОНЧАР
О. Гончар
«1» вересня 2020 року

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРИЧНОГО МУЗИКОЗНАВСТВА

освітньо-наукова програма – «Музичне мистецтво»

спеціальність – 025 Музичне мистецтво

галузь знань – 02 Культура і мистецтво

ступінь вищої освіти – доктор філософії

Харків, ХДАК, 2020

Силабус склала:

Рощенко О. Г., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії музики

Силабус затверджено на засіданні кафедри теорії та історії музики

Протокол № 1 від «25» серпня 2020 р

Завідувач кафедри О.Рош (Олена РОЩЕНКО)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено радою факультету музичного мистецтва

Протокол № 1 від «01» вересня 2020 р.

Голова ради факультету Болш (Тетяна БОЛЬШАКОВА)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну

1.	Назва дисципліни	Методологія історичного музикознавства
2.	Викладач	Рощенко Олена Георгіївна
3.	Контактні дані викладача	elena.roshenko@gmail.com
4.	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
5.	Рік підготовки	1
6.	Семестр	2
7.	Лекції (год.)	30
8.	Семінарські заняття	10
9.	Самостійна робота	80
10.	Індивідуальна робота	—
11.	Кількість кредитів	3
12.	Загальна кількість годин	120
13.	Види поточного контролю	поточне опитування, реферати
14.	Вид підсумкового контролю	Екзамен

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Методологія історичного музикознавства» має допомогти аспіранту досягнути розуміння значущості методологічних засад історичного музикознавства, закономірностей побудови дослідження на основі спирання на методологічну систему історичного музикознавства, вміння обирати методи та застосовувати їх можливості на основі їх відповідності темі, меті та завданням дослідження. У процесі вивчення дисципліни аспіранти мають знати періоди формування історичного мислення у музикознавстві, загальний процес його розвитку, оцінювати внесок видатних музикознавців у формування історико-музичної науки з метою оволодіння досвідом практичного застосування методів історичного

музикознавства, структурування та створення наукового тексту у відповідності до обраних методів дослідження. Навчальна дисципліна «Методологія історичного музикознавства» має сприяти виробленню у аспірантів здібності до об'єктивного аналізу розвитку історико-художнього процесу у музичній культурі в цілому та його окремих явищ, зокрема, розробці стратегії методології до вивчення обраного матеріалу дослідження.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Методологія історичного музикознавства функціонує та розвивається на основі інтегративних зв'язків з системою гуманітарних наук (філософія, естетика, загальна історія, історія культури, культурологія, наукологія, мистецтвознавство, літературознавство, філологія, історіографія, психологія творчості та сприйняття, основи наукових досліджень). Зокрема, розгляд історико-музикознавчих проблем неможливий поза відповідного історико-культурного контексту, використання знань історії філософії, загальної історії, естетики, історії культури, мистецтвознавства. Однак особливо тісними є взаємозв'язки методології історичного музикознавства з комплексом музикознавчих дисциплін та системою наукових напрямів – історією музики (вивчення музичної культури в її історичному розвитку), теорією музики (дослідження результатів музичної творчості – музичних творів, їхнього змісту, жанрово-стильові особливості, музичну мову, засоби виразності), філософією музики (розвиток концепцій розвитку музичного мистецтва у сфері філософської думки), музичною естетикою (наука про прекрасне в музичному мистецтві), виконавським музикознавством (за Я. Мільштейном, інтерпретологією, за Г. Коганом, де порушуються питання історії та теорії виконавства), порівняльним музикознавством (порівняльне вивчення музичних культур різних країн світу), музичною історіографією (наука про вивчення письмової історії музики), музичним джерелознавством (відгалуження історії музики, що вивчає інформаційні джерела музичної науки), музичною палеографією (музично-історична наука про розвиток

форм нотного письма), музичною текстологією (вивчення історії текстів музичних творів, зокрема, прижиттєвих видань), музичною семіотикою (вивчає зв'язки між «звуком» і «змістом»), історією мистецтвознавства (сукупності наук, предметом вивчення яких є конкретно-історичні форми художньо-мистецької діяльності, твори мистецтва, закономірності розвитку художнього мистецтва), історією музикознавства, музичною бібліографією (допоміжна наука про літературу про музику, нотні видання, рукописи), музичною іконографією (збирання, опис, систематизація художніх зображень діячів музичної культури, інструментів, втілення музичних сюжетів), музична лексикографія (теорія та практика створення музичних словників, довідників, енциклопедій).

Здобуті аспірантами у ході вивчення дисципліни «Методологія історичного музикознавства» знання та досвід мають не тільки теоретичне, але і практичне значення у підготовці до захисту наукової роботи. Оволодівши знаннями з методології історичного музикознавства, аспіранти набувають відповідного комплексу знань і умінь, за допомогою яких мають самостійно визначати обсяг «кола» затребуваних в їх кандидатських дисертаціях методів історичного музикознавства та перспектив їх використання у подальшій науковій роботі.

2.3. Мета вивчення дисципліни полягає у наданні аспірантам необхідного підґрунтя для написання наукової роботи відповідного кваліфікаційного рівню на основі використання методології історичного музикознавства; вміння обирати з методологічної системи доцільні для розробки відповідної наукової теми методологічні засади, користуватися ними як в масштабах цілісного дослідження, так і на окремих його етапах; знаходити системні зв'язки між методами як елементами методологічної системи історичного музикознавства.

2.4. Завдання вивчення дисципліни

1. Сформулювати уяву про методологію історичного музикознавства як науку про систему методів, завдяки яким уможлиблюється постановка та

розв'язання мети та завдань дослідження у кандидатській дисертації.

2. Надати аналіз апробованим методам історичного музикознавства.

3. Визначити можливості, перспективи і межі методологічних засад принципу історизму у структурі історичного музикознавства.

4. Розкрити внутрішні системні зв'язки між структурними елементами методології історичного музикознавства.

5. Обумовити доцільність застосування принципу історизму темою, метою, завданнями, об'єктом та предметом музикознавчого дослідження.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу у сфері культури і мистецтва на основі цілісної системи історичних і теоретичних знань та сформованих особистих художніх і морально-ціннісних орієнтирів.

ЗК 2. Здатність до роботи з усім спектром архівних, літературних, фахових, нотних, загальнонаукових, аудіо- та відео- джерел з урахуванням характерних ознак найважливіших тенденцій сучасного музикознавства, а також до застосування методологічних знань для осмислення особливостей світових, і, зокрема, українських історико-культурних, теоретичних та практичних реалій.

ЗК 3. Здатність працювати в міжнародному контексті з використанням сучасних інтернет-технологій для організації і забезпечення власної інноваційної наукової та педагогічної діяльності у підготовці наукових публікацій, звітів, ділової та особистої документації.

Професійні (спеціальні) компетентності:

СК 1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у музичному мистецтві та дотичних до нього міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з музикознавства.

СК 4. Здатність дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

СК 5. Здатність доцільно застосовувати новітні музикознавчі концепції, а також пояснювати сучасні музичні явища і процеси.

СК 6. Здатність аналітично мислити і практично застосовувати навички систематизації та узагальнення інформації, працювати з іншомовними науковими текстами за напрямом досліджень.

СК 7. Здатність самостійно здійснювати аналіз музичного твору та особливостей його функціонування у певному соціокультурному середовищі.

СК 8. Здатність здійснювати критичні діалоги, наукові дискусії з проблем музичного мистецтва на міжнародному рівні.

2.6. Результати навчання.

Результати вивчення «Методології історичного музикознавства» деталізують такі програмні результати навчання:

РН 1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з музичної культури та мистецтва і на межі предметних галузей, а також дослідницькі вміння та навички, достатні для проведення наукових досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

РН 2. Знати основні тенденції розвитку національної свідомості в музичній культурі.

РН 3. Презентувати та обговорювати результати досліджень, наукові проблеми музичного мистецтва, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

РН 4. Вміти з'ясувати трансформації онтологічного статусу музичного твору в процесі історичного розвитку культури і мистецтва.

РН 6. Застосовувати загальні принципи та методи музикознавчої науки у власних наукових розвідках та у викладацькій практиці.

РН 7. Критично аналізувати результати власних досліджень у контексті сучасних знань.

3. Політика дисципліни.

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та оголошених аспірантам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу аспіранта; у випадку не відпрацювання аспірантом передбачених навчальним планом видів занять до екзамену він не допускається; пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Форму і час відпрацювання аспірант та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності усі питання щодо проходження курсу та можливостей застосування набутих знань у кандидатській дисертації мають обговорюватись між аспірантами та викладачем. Необхідно бути взаємно толерантними, поважати думку колег. Плагіат в аспірантській роботі під час вивчення навчального курсу та подальшій роботі над дисертацією є неприпустимим.

Норми академічної етики: дисциплінованість, дотримання субординації; відповідальність; робота в аудиторії з виключеними мобільними телефонами.

4. Програма навчальної дисципліни

Тематика курсу				
Тема, план лекції	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки
Тема 1. Історичне музикознавство в системі спеціального наукового знання 1.Принцип розподілу музикознавства на історичне і теоретичне (систематичне) 2.Предметні перехрестя історичного і теоретичного музикознавства 3.Історичний та логічний методи у музикознавстві та їх взаємодії	лекція, 2 год	1, 6, 23	8	4
Тема 2. Структура історичного музикознавства 1.Принципи структурування історичного музикознавства 2.Жанрово-стильовій	лекція, 4 год.	5, 21	8	4

<p>підхід до структурування історичного музикознавства</p> <p>3.Оперологія у структурі історичного музикознавства</p> <p>4.Музична медієвістика та її методологічні засади</p>				
<p>Тема 3. Становлення історичного мислення у музикознавстві: від античності до XIX століття</p> <p>1.Еволюція значення та змістовного об'єму поняття <i>historia</i> у музикознавчій науці</p> <p>2.Специфіка оформлення історико-музичного знання в епоху античності та середньовіччя, Ренесансу</p> <p>3. Музично-історична наука доби XVII століття.</p> <p>4.Музично-історична наука доби Просвітництва.</p> <p>5.Напрями розвитку історії музики XIX століття.</p>	лекція,4 год.	3, 19	8	5
<p>Тема 4. Історичне музикознавство межі XX – XXI століть</p> <p>1.Концепції теорії історії музики та історії теорії музики</p> <p>2.Концепція інтегрованого музикознавства</p> <p>3.Історія музики як полідисциплінарна наука</p>	лекція,4 год.	15, 16	8	4
<p>Тема 5. Процесуальність як закономірність розвитку музичного мистецтва в історичному</p>	лекція,2 год.	2, 6	8	5

<p>музикознавстві кінця XX – XXI століть</p> <p>1.Історія музики як процес розвитку та змін інтонаційних картин світу</p> <p>2.Еволюційна та революційна форми історичного розвитку в музичному мистецтві.</p> <p>3.Закономірності історичного розвитку музичного мистецтва</p>				
<p>Тема 6. Багатовимірність функцій принципу історизму в музикознавстві</p> <p>1. Принцип історизму як наукова парадигма історичного музикознавства</p> <p>2. Принцип історизму як конкретно-наукова методологічна засада музикознавства.</p> <p>3. Історизм як обов'язковий принцип музикознавчого дослідження.</p>	<p>лекція,2 год.</p>	<p>5, 6</p>	<p>8</p>	<p>4</p>

<p>Тема 7. Структура принципу історизму в музикознавстві.</p> <p>1. Обумовленість розподілу принципу історизму на окремі методологічні засади</p> <p>2. Системність і синтетизм як властивості принципу історизму.</p>	<p>лекція, 4 год.</p>	<p>2, 3, 4</p>	<p>8</p>	<p>4</p>
<p>Тема 8. Методологічна система принципу історизму в музикознавстві</p> <p>1. Розуміння історизму в широкому і конкретному змістах</p> <p>2. Поліфункціональність принципу історизму у музикознавстві</p>	<p>лекція, 4 год.</p>	<p>17, 21</p>	<p>8</p>	<p>5</p>
<p>Тема 9. Історіографія і історіографічний метод дослідження в історичному музикознавстві</p> <p>1. Музична історіографія як наука.</p> <p>2. Музична історіографія як передумова створення теорії історії музики</p> <p>3. Категорія стилю як проблема музичної історіографії</p> <p>4. Музично-історіографічний підхід у структурі біографічно-монографічних досліджень</p> <p>5. Особливості сучасної музичної української історіографії</p>	<p>лекція, 2 год.</p>	<p>7, 11, 12, 21, 22, 23</p>	<p>8</p>	<p>5</p>

Тема 10. Специфіка біографічного методу в історичному музикознавстві 1.Параметри біографічного методу як методологічної засади дослідження. 2.Внутрішній і зовнішній плани біографії художника та точки їх взаємодії 3.Біографія і монографія в історичному музикознавстві. 4.Розробка періодизації творчості генія як наукове завдання монографічного дослідження у музикознавстві	лекція,2 год.	4, 9, 13, 14, 20	8	5
Разом				

5. Тематика семінарських занять

Семінарське заняття № 1.

Тема: Теорія історії музики та її наукові завдання

Питання для обговорення:

1. Теорія музично-історичного процесу (за роботами О. Зінькевич)
2. Дослідницькі обрії енциклопедичного методу дослідження в історичному музикознавстві (на основі праці О. Г. Рощенко).
3. Трансформація звукового образу світу в динаміці історико-культурних змін фортепіанного мистецтва (на підставі концепції дослідження Н. О. Рябухи).
4. Інтонанційний образ світу як категорія музикознавства (за монографію Ю. І. Чекана)

Література:2; 3; 18; 19; 23

Семінарське заняття № 2

Тема: Історія теорії музики в наукових концепціях дослідників

Питання для обговорення:

1. Спосіб термінологічного осягнення понятійного апарату середньовіччя у музикознавстві останньої третини ХХ – початку ХХІ століття (за дослідженням Ю. Євдокімової «Історія поліфонії»)
2. Історичні періоди розвитку європейської музично-теоретичної думки (за працею І. П. Котляревського)
3. Художні принципи музичних стилів та їх еволюція (за працею С. Скребкова)
4. Процеси розвитку музичної мови від звуку до стилю (за концепцією С. Шипа)

Література: 7; 10; 15; 22.

Семінарське заняття № 3

Тема: Історія музики як полідисциплінарна наука

Питання для обговорення:

1. Предмет історії музики (за статтями В. Медушевського та Ю. Чекана)
2. Принцип структурування наукових напрямів у складі історії музики

Література: 17; 23

Семінарське заняття № 4

Тема: Перспективи розвитку інтегрованого музикознавства

Питання для обговорення:

1. Логічне у складі історичного музикознавства
2. Історичне у складі теоретичного музикознавства
3. «Я» історика в контексті інтегрованого музикознавства
4. Перехід історичної діахронії в синхронію і панхронію

Література: 15; 17; 22

Семінарське заняття № 5

Тема: Концепція творчої особистості у працях вітчизняних

музикознавців

1. Жанр інтелектуальної біографії як засіб вивчення універсальної творчої особистості у музикознавчому дослідженні (за працею У. Граб).
2. Типологія універсальної творчої особистості в музикознавчій науці (за дослідженням О. І. Коменди)
3. Концептуалізація феномена особистості композитора ХХ ст. в контексті філософсько-художніх ідей М. М. Бахтіна (за дослідженням І. Ю. Коновалової)
4. Вікові аспекти композиторської життєтворчості (за дослідженням Н. В. Савицької)

Література: 4; 9; 13; 20.

6. Самостійна робота

№ п/п	Тематика	К-сть годин
1	Історичне музикознавство в системі спеціального наукового знання	8
2	Структура історичного музикознавства	8
3	Становлення історичного мислення у музикознавстві: від античності до ХІХ століття	8
4	Історичне музикознавство межі ХХ – ХХІ століть	8
5	Процесуальність як закономірність розвитку музичного мистецтва в історичному музикознавстві кінця ХХ – ХХІ століть	8
6	Принцип історизму в музикознавстві	8
7	Структура принципу історизму у музикознавстві	8
8	Методологічна система принципу історизму в музикознавстві	8
9	Історіографія і історіографічний метод дослідження в	8

	історичному музикознавстві	
10	Специфіка біографічного методу в історичному музикознавстві	8
	РАЗОМ:	80

7. Система оцінювання результатів навчання

Оцінювання навчальних та наукових досягнень аспірантів у вивченні дисципліни «Методологія історичного музикознавства» здійснюється за 100-бальною шкалою. Із загальної кількості у 100 балів вагові (максимально можливі) бали оцінки досягнень аспірантів рід час вивчення даної дисципліни розподіляються за такою схемою:

- участь у роботі упродовж семестру – 60 балів;
- максимальна кількість балів за виконання усіх різновидів роботи на семінарські заняття – 15 балів;
- іспит – 40 балів.

8. Політика дисципліни

Політику навчального процесу під час вивчення дисципліни визначають:

- недопущення плагіату, дотримання академічної доброчинності під час навчальної та наукової діяльності;
- самостійність виконання навчальних завдань під час поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- обов'язкове посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, концепцій, тверджень, відомостей у науковому тексті та усних виступах;
- дотримання норм авторського права;
- надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності, використання методів дослідження, джерел інформації.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

Основна література

1. Александрова Н. Про дисциплінарне оновлення сучасного музикознавства // Музична освіта в Україні: теорія і практика: Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. Вип. 29. К., 2003. С. 152 – 161.
2. Зінькевич О. С. Логіка художнього процесу як історико-методологічна проблема // Ставропігійські філософські студії: зб. наук. статей. Львів, 2009. Вип. 3. С. 45 – 56.
3. Зінькевич О. Від «історії-розповіді» до «історії-проблеми» // Матеріали міжнародної наукової конференції «Музично-історичні концепції у минулому і сучасності». Львів: Сполом, 1997. С. 5 – 15.
4. Коменда О. І. Універсальна творча особистість в українській музичній культурі: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства. К., 2019. К., 2020. 33 с.
5. Самойленко О. Інтердисциплінарні тенденції сучасного музикознавства // Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. Вип. 29. К., 2003. С. 64 – 79.
6. Чекан Ю. До питання визначення предмету історії музики // Матеріали міжнародної наукової конференції «Музично-історичні концепції у минулому і сучасності». Львів: Сполом, 1997. С. 17 – 23.
7. Шип С. Музична мова від звуку до стилю: навч. посібник. К.: Заповіт, 1998. 367 с.

Допоміжна література

8. Афоніна О. Коди культури і «подвійне кодування» в мистецтві. Монографія. Київ: НАКККіМ, 2017. 312 с.
9. Граб У. Б. Мирослав Антонович: інтелектуальна біографія. Еміграційне музикознавство в українському культуротворенні повоєнних десятиліть: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства. К., 2019. 35 с.
10. Евдокимова Ю. История полифонии. Многоголосие средневековья X – XIV века. М.: Музыка, 1983. 454 с.

11. Коменда О. І. Музикознавчі інтерпретації поняття стилю // Музикознавчі студії Інституту мистецтв ВНУ імені Лесу Українски та НМАУ ім. П. І. Чайковського. 2009. Вип.3 С. 66 – 76.
12. Коменда О. Поняття жанру в сучасному музикознавстві // Музична україністика: сучасний вимір. 2009. Вип. 3. С. 120 – 140.
13. Коновалова І. Ю. Концептуалізація феномена особистості композитора ХХ ст. в контексті філософсько-художніх ідей М. М. Бахтіна // культура України. Серія: Мистецтвознавство. Зб.наук.праць. вип. 53. Харків, ХДАК, 2016. С. 8 – 16.
14. Копиця М. Питання джерелознавства ХХ століття у світлі ідей музичної україністики І. Ф. Ляшенка // Культурологічні проблеми української музики: Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. К., 2002. Вип. 16. С. 49 – 52.
15. Котляревський І. Музыкально-теоретические системы европейского искусствознания. К.. 1983.
16. Котляревський І. А. Парадигматичні аспекти розвитку понятійного апарату музикознавства // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2000. Вип. 7. С. 31 – 33.
17. Медушевский В. О предмете и смысле истории музыки // Матеріали міжнародної наукової конференції «Музично-історичні концепції у минулому і сучасності». Львів: Сполом, 1997. С. 5 –15.
18. Рощенко О.Г. Діалектика міфологеми і нова міфологія музичного романтизму: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавстваю К., НМАУ, 2006. 34 с.
19. Рябуха Н. О. Трансформація звукового образу світу у фортепіанній культурі: онто-сонологічний підхід: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства. Харків: ХГАК, 2017. 37 с.
20. Савицька Н. В. Вікові аспекти композиторської життєтворчості: автореф. дис ... д-ра мистецтвознавства. К., 2010. 36 с.
21. Самойленко О. Наукові обрії сучасного українського музикознавства // Мистецтво України: зб. наук. праць. Київ: Музична Україна, 2010. Вип. 11. С

38 – 45.

22. Скребков С. С. Художественные принципы музыкальных стилей. М.: Музыка, 1973. 447 с.

23. Чекан Ю. І. Інтонаційний образ світу як категорія музикознавства: автореф. дис. д-ра мистецтвознав. К.: НМАУ, 2010. 32 с.